'N MODEL VIR ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT IN 'N VERANDERENDE SUID-AFRIKA

LOURENS LEON RYNARDT KRIEL

B.A., B.Ed., H.O.D., M.Ed.

Proefskrif voorgelê vir die graad

Doctor Philosophiae

in

Onderwysbestuur

aan die

Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Promotor: Professor I.J. Oosthuizen

Potchefstroom

Oktober 1995

DANKBETUIGING

Ek betuig graag my dank teenoor die volgende persone en instansies wat dit vir my moontlik gemaak het om hierdie studie te kon voltooi:

- **Prof. I.J. Oosthuizen** vir sy bekwame en noukeurige leiding as promotor. Sonder sy hulp, motivering, insig en eindelose geduld sou dit baie moeilik gewees het om hierdie navorsing te voltooi.
- Die **Wes-Kaapse Onderwysdepartement** vir studieverlof en finansiële hulp om die navorsing te kon doen.
- Die **Thys Jacobsz-studiehulpfonds soos geadministreer deur die Transvaalse Helpmekaar-Studiefonds** vir hulle finansiële hulp - in die besonder **Mnr. B.O. Truter.**
- **Peet van Rensburg Uitgewers** vir die taalkundige en tipografiese versorging van die proefskrif.
- Die **personeel** van die Ferdinand Postma-biblioteek vir die bekwame wyse waarop hulle behulpsaam was met die opsporing van die bronne vir hierdie navorsing.
- My eggenote, **Luanda,** vir haar daadwerklike steun, begrip en liefde tydens my studie.
- My kinders, **Lourandi, Theo en Maxie** - die ligstrale van dankbaarheid in my lewe.
- My ouers, **Theo en Joey,** wat my altyd geesdriftig aangemoedig en ondersteun het in my studies.

Alle lof en dank aan my **Hemelse Vader** wat in sy groot genade dit goed gedink het om my ryklik te seën met gesondheid en vermoëns om ook hierdie navorsing tot sy eer te voltooi. Aan **U kom al die eer toe.**

OPSOMMING

'N MODEL VIR ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT IN 'N VERANDERENDE SUID-AFRIKA

Trefwoorde : Model, onderwyserprofessionaliteit, veranderende, Suid-Afrika, statutêre, gemeenregtelike, determinante, onderwyserbevoegdheid, onderwysergedrag.

Suid-Afrika het sedert 1993 epogmakende konstitusionele veranderinge ondergaan. Daar is op politieke terrein wegbeweeg van die apartheidsbestel na 'n politiese bestel wat aan alle burgers van die land gelykheid op alle terreine bied.

Hierdie politiese veranderinge het 'n nuwe Grondwet tot stand gebring wat 'n Handves vir Fundamentele Menseregte insluit. Die ander sektore van die samelewing - waaronder die onderwys - is onlosmaaklik verbind aan die politieke veranderinge in die land. Die onderwys beklee 'n besonder belangrike posisie in die samelewing, in die opsig dat die onderwys as die sentrale aktiwiteit van die gemeenskap beskou word.

'n Veranderde model vir onderwyserprofessionaliteit in 'n veranderende Suid-Afrika is uiters noodsaaklik, omdat die gehalte, produktiwiteit en effektiwiteit van die onderwys in Suid-Afrika onder verdenking staan. Onderwys in Suid-Afrika voldoen nie aan die gemeenskap se verwagtinge ten opsigte van onderwys nie. Die onderwysers (i.c. opvoeders) word uitgesonder as een van die belangrikste oorsake van die swak gehalte van onderwys in Suid-Afrika.

Onderwys in die moderne samelewing is 'n komplekse gebeure waarby baie rolspelers betrokke is. Die onderwyser (i.c. opvoeder) behoort kennis te dra van die feit dat die reg besondere verpligtinge op hom plaas, veral met betrekking tot sy professionaliteit. Die onderwyser (i.c. opvoeder) is volgens die reg aanspreeklik vir sy beroepsoptrede en beroepsgedrag.

Verskeie statutêre veranderinge wat reeds plaasgevind het, sal 'n invloed op onderwyserprofessionaliteit hê. Die onderwyser (i.c. opvoeder) behoort kennis hiervan te dra.

Statutêre veranderinge wat reeds plaasgevind het en wat 'n invloed op onderwyserprofessionaliteit kan uitoefen, is onder andere die nuwe Grondwet met die gepaardgaande Handves vir Fundamentele Menseregte, die Wet op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys en die Wet op Indiensneming van Opvoeders.

Die reg op basiese onderwys, soos in die Grondwet vervat, plaas 'n verpligting op die onderwysprofessie om toe te sien dat slegs gekwalifiseerde en bekwame persone as professionele opvoeders (i.e. onderwysers) praktiseer. Die Wet op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys stel 'n Suid-Afrikaanse Raad vir Opvoeders in die vooruitsig waarby enige opvoeder (i.e. onderwyser) geregistreer moet wees voordat sodanige persoon as 'n professionele opvoeder (i.e. onderwyser) kan praktiseer. Die Suid-Afrikaanse Raad vir Opvoeders is ook met magte en bevoegdhede beklee om onder andere minimumtoelatingskriteria en 'n etiese gedragskode saam te stel waaraan alle opvoeders (i.e. onderwysers) onderworpe sal wees. Die Wet op Indiensneming van Opvoeders baken reeds onderwyserwangedrag en onderwyseronbekwaamheid af en verskaf ook die prosedurereëlings in die geval van 'n oortreding deur 'n opvoeder (i.e. onderwyser).

Die gemeenregtelike determinante, waaronder die reëls van natuurlike geregtigheid en billike prosedure, maak vir deursigtige administratiewe geregtigheid voorsiening. Die statutêre en gemeenregtelike determinante verskaf 'n raamwerk waarbinne 'n model vir onderwyserprofessionaliteit ontwikkel kan word.

Die internasionale gemeenskap stel ook sekere vereistes waaraan 'n persoon moet voldoen voordat sodanige persoon as 'n professionele opvoeder (i.e. onderwyser) kan praktiseer. Sekere bepalings ten opsigte van wangedrag, waaronder bepalings met betrekking tot insubordinasie, immorele gedrag en die pleeg van 'n misdryf, is reeds deur middel van hofuitsprake in ander lande verfyn. Die Suid-Afrikaanse Raad vir Opvoeders kan by die samestelling van 'n model vir onderwyserprofessionaliteit in 'n veranderende Suid-Afrika 'n bykomende verwysingsraamwerk uit die internasionale gemeenskap se bevindinge verkry.

Die ekonomie, en veral die ekonomie van 'n veranderende Suid-Afrika, steun swaar op 'n goed opgeleide burgerkorps. Om 'n goed opgeleide burgerkorps tot stand te bring wat 'n bydrae tot die land se ekonomie kan lewer, is behoorlik opgeleide onderwysers (i.e. opvoeders) noodsaaklik. Hierdie doelwit kan bereik word deur die daarstelling en toepassing van 'n lewensvatbare model vir onderwyserprofessionaliteit in 'n veranderende Suid-Afrika.

SUMMARY

A MODEL FOR TEACHER PROFESSIONALISM IN A CHANGING SOUTH AFRICA

Keywords: Model, onderwyserprofessionaliteit, veranderende, Suid-Afrika, statutêre, gemeenregtelike, determinante, onderwyserbevoegdheid, onderwysergedrag.

Since 1993 South Africa underwent epoch-making constitutional changes. On the political terrain South Africa moved away from an "apartheid's" dispensation to a political dispensation that offers equality on all terrains to all its citizens.

The political changes brought a new Constitution into existence, which includes a Bill of Fundamental Human rights. The other sectors of the society - including education - are inextricably connected to the political changes in the country. Education occupies a particularly important position in the community in as far as education is regarded as the central activity of the community.

A changing model for teacher professionalism in a changing South Africa is exceedingly necessary, because the quality, productivity and effectiveness of education in South Africa is under suspicion. Education and training in South Africa do not satisfy the expectations of the community regarding education and training. The teachers (i.c. educators) are being regarded as one of the crucial factors responsible for the poor standard and quality of education in South Africa.

In modern society education is a complex chain which involves many role players. The teacher (i.c. educator) must be aware of the fact that the law places a particular liability on him, especially regarding his professionalism. From a judicial point of view the teacher (i.c. educator) is accountable for his professional behaviour and conduct.

Various statutory changes have already taken place which might have an influence on teacher professionalism. The teacher (i.c. educator) should already have taken cognisance of this. Statutory changes that have already taken place and which might have a bearing

on teacher professionalism, are amongst others the new Constitution that includes a Bill of Fundamental Human rights, the Education Labour Relations Act and the Educator's Employment Act.

The right to basic education, as included in the Constitution, places an obligation on the teaching profession to see to it that only qualified and competent persons practice as professional teachers (i.c. educators). The Education Labour Relations Act makes provision for a South African Council for Educators, under which all teachers (i.c. educators) must be registered before such a person may practice as a professional teacher (i.c. educator). The South African Council for Educators is also empowered with certain powers and competencies to establish minimum entrance requirements for the teaching profession, as well as to establish an ethical code of conduct to which all educators must adhere. The Educator's Employment Act has already demarcated misconduct and incompetence of teachers (i.c. educators) and makes provision for the procedures to be followed in case of trespassing by a teacher (i.c. educator).

The common law determinants such as the rules of natural justice and due process make provision for transparent administrative justice. The statutory and common law determinants provide a framework in which a model for teacher professionalism can be developed.

The international community also makes use of set requirements which a person must satisfy before such a person may practice as a professional teacher (i.c. educator). The international community has already refined misconduct stipulations, such as insubordination, immoral behaviour and criminal offences through court verdicts. In the international community's findings the South African Council for Educators might find an additional frame of reference in the development of a model for teacher professionalism in a changing South Africa.

All economies, but especially the economy of a changing South Africa, depend heavily on a well-educated citizen force. Well-trained and competent teachers (i.c. educators) are essential in bringing about a well-educated citizen force, which can make a contribution to a country's economy. A model for teacher professionalism in a changing South Africa is a prerequisite for the achievement of this goal.

INHOUDSOPGAWE

Dankbetuiging ii

Opsomming iii

Summary v

Lys van figure xvii

HOOFSTUK I : ORIËNTERING, PROBLEEMSTELLING, DOEL EN METODE 1

1.1 ORIËNTERING 1

1.2 PROBLEEMSTELLING 2

1.3 DOEL VAN DIE NAVORSING 5

1.4 TERREIN VAN DIE NAVORSING 6

1.5 METODE VAN DIE NAVORSING 6

1.5.1 Literatuurstudie 6

1.5.2 Modelbou 6

1.5.3 Vergelykende studie 6

1.6 ORDENING VAN DIE HOOFSTUKKE 7

1.7 SAMEVATTING 8

HOOFSTUK 2 : DIE AARD EN OMVANG VAN ONDERWYSER-PROFESSIONALITEIT 9

2.1 INLEIDING 9

2.2 DIE AARD VAN GERIGTE OPVOEDENDE ONDERWYS 11

2.3 ENKELE BEGRIPSVERHELDERINGE 13

2.3.1 Professionaliteit 13

2.3.1.1 Gespesialiseerde kennis 16

2.3.1.2 Volgehoue navorsing 18

2.3.1.3 Gesagshandhawing 19

2.3.1.4 Toegangsbeheer 20

2.3.1.5 Outonomie 21

2.3.1.6 Handhawing van 'n etiese gedragskode 22

2.3.1.7 Unieke dienslewering 24

2.3.2 Etiek 25

2.3.3 Gedrag 26

2.3.4 Norme 26

2.3.5 Professionele etiek 27

2.3.6 Bekwaamheid 28

2.3.7 Status 29

2.3.8 Vakbonde 30

2.4 PROFESSIONALISERING VAN DIE ONDERWYS 31

2.5 DIE VAKBONDWESE IN DIE ONDERWYS 33

2.5.1 Historiese aanloop 33

2.6 ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT TEENOOR ONDERWYSER-VAKBONDE . . . 36

2.6.1 Die vernaamste verskille tussen die Suid-Afrikaanse Demokratiese Onderwysersunie en die Nasionale Professionele Onderwysers-organisasie van Suid-Afrika . . . 36

2.6.1.1 Verskille ten opsigte van professionaliteit en beleid . . . 37

2.6.1.2 Verskille ten opsigte van die siening van die kind . . . 39

2.6.2 Sintese . . . 40

2.7 KODERING VAN ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT . . . 41

2.7.1 Die Federale Onderwysersraad (FOR) . . . 43

2.7.2 Die gedragskode van die Suid-Afrikaanse Demokratiese Onderwysers-unie (SADOU) . . . 44

2.7.3 Nasionaal-statutêre kodering van onderwyserprofessionaliteit . . . 47

2.7.3.1 Wangedrag . . . 47

2.7.3.2 Onbekwaamheid . . . 53

2.7.3.3 Prosedurereëling in geval van wangedrag of onbekwaamheid by 'n staatsonderwysinstelling . . . 54

2.7.3.4 Prosedurereëling by die staatsondersteunde skool . . . 54

2.8 SAMEVATTING . . . 56

HOOFSTUK 3 : STATUTÊRE DETERMINANTE WAT 'N ROL BY DIE BEPALING VAN 'N MODEL VIR ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT KAN SPEEL . . . 58

3.1 INLEIDING . . . 58

3.1.1 Die betekenis van die begrip "statutêr" . . . 59

3.1.1.1 Onderskeie vorme van wetgewing . . . 60

3.2 GRONDWET VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA (WET 200 VAN 1993) 61

3.2.1 Historiese agtergrond 62

3.2.2 Enkele van die vernaamste kenmerke van die Grondwet (200:1993). 63

3.3 DIE HANDVES VIR FUNDAMENTELE REGTE 65

3.3.1 'n Historiese agtergrond 66

3.3.2 Die indeling van menseregte (fundamentele regte) 68

3.3.3 Onderwyserprofessionaliteit 70

3.3.3.1 Gelykheid 70

3.3.3.2 Menswaardigheid 72

3.3.3.3 Privaatheid 75

3.3.3.4 Godsdiens, geloof en opinie 77

3.3.3.5 Vryheid van uitdrukking. 80

3.3.3.6 Vryheid van assosiasie. 81

3.3.3.7 Politieke regte 82

3.3.3.8 Toegang tot inligting 83

3.3.3.9 Administratiewe geregtigheid. 84

3.3.3.10 Arbeidsverhoudinge. 84

3.3.3.11 Kinders. 85

3.3.3.12 Onderwys 87

3.3.3.13 Regstellende aksie. 90

3.3.4 Sintese. 92

3.4 DIE WET OP ARBEIDSVERHOUDINGE IN DIE ONDERWYS (WET 146 VAN 1993) 92

3.4.1 Omskrywing van die begrip "arbeidsverhoudinge" 94

3.4.2 Determinante in die arbeidsverhoudinge binne die Suid-Afrikaanse onderwys 94

3.4.2.1 Die professionele verhouding 95

3.4.2.2 Die kontraktuele verhouding 95

3.4.2.3 Die statutêr gefundeerde verhouding 97

3.4.3 Oogmerke van die Wet op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys (146:1993) 97

3.4.4 Die toepassing van die Wet op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys (146:1993) 97

3.4.5 Die fundamentele regte van die partye 98

3.4.6 Die Raad op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys 99

3.4.6.1 Doelwitte van die Raad op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys 99

3.4.6.2 Resolusie 4 van die Raad op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys 100

3.4.6.3 Die konstitusie van die Suid-Afrikaanse Raad vir Opvoeders 101

3.4.6.4 Bevoegdhede en werksaamhede van die Raad 101

3.4.7 Geskilbeslegting in gevalle van onbillike arbeidspraktyke 102

3.4.8 'n Herindiensstellingsbevel 103

3.4.9 Bevoegdhede, werksaamhede en vasstellings van die Nywerheidshof 103

3.4.10 Die reg om te staak en kollektief te beding 107

3.4.11 Sintese 109

3.5 DIE WET OP INDIENSNEMING VAN OPVOEDERS (138:1994) 110

3.5.1 Ontslag van opvoeders 111

3.5.2 Die daarstelling van oortredings 112

3.5.2.1 Artikel 10 van die Wet op Indiensneming van Opvoeders (138:1994) 112

3.5.2.2 Artikel 12 van die Wet op Indiensneming van Opvoeders (138:1994) 113

3.5.3 Die dissiplinering van 'n persoon sonder 'n verhoor 114

3.5.4 Onbevoegdheid 114

3.5.5 Operasionele vereistes as grond vir diensbeëindiging 116

3.5.6 Bedanking en konstruktiewe ontslag 118

3.6 SAMEVATTING 118

HOOFSTUK 4 : GEMEENREGTELIKE DETERMINANTE WAT 'N ROL SPEEL BY DIE SAMESTELLING VAN 'N MODEL VIR ONDERWYSER-PROFESSIONALITEIT 120

4.1 INLEIDING 120

4.2 DIE REËLS VAN NATUURLIKE GEREGTIGHEID 123

4.2.1 Die waarde van die reëls van natuurlike geregtigheid 124

4.2.2 Die toepassing van die reëls van natuurlike geregtigheid 125

4.2.3 Audi alterem partem 126

4.2.4 Administratiewe geregtigheid en die reëls van natuurlike geregtigheid . . 128

4.2.5 Geen vooroordeel of partydigheid (*nemo iudex in propria causa*) 130

4.2.6 Behoorlike aandagbesteding 133

4.2.7 Geregverdigde verwagtings 133

4.3 BILLIKE PROSEDURE ("DUE PROCESS") 134

4.3.1 Die vereistes van prosedurele billikheid in terme van die Wet op Indiensneming van Opvoeders 136

4.3.1.1 Billike prosedure in geval van onderwyseronbevoegdheid of onvermoë 142

4.4 *IN LOCO PARENTIS* 143

4.5 SORGSAME TOESIG 148

4.6 *ULTRA VIRES* 151

4.6.1 Die aard van die *ultra vires*-leerstuk 153

4.7 KWASIJUDISIËLE BEVOEGDHEID 155

4.8 SAMEVATTING 157

HOOFSTUK 5 : 'N INTERNASIONALE PERSPEKTIEF 159

5.1 INLEIDING 159

5.2 BEVOEGDHEID OM AS ONDERWYSER TE PRAKTISEER 160

5.2.1 Onderwyserbevoegdheid in die VSA 161

5.2.2 Onderwyserbevoegdheid in Engeland 163

5.2.3 Onderwyserbevoegdheid in Wes-Duitsland 164

5.2.4 Onderwyserbevoegdheid in die voormalige USSR 164

5.2.5 Onderwyserbevoegdheid in Japan 165

5.2.6 Onderwyserbevoegheid in Kenia 165

5.2.7 Onderwyserbevoegdheid in Nigerië 165

5.2.8 Onderwyserbevoegdheid in Kanada 166

5.3 ONDERWYSERGEDRAG (WANGEDRAG) 166

5.3.1 Insubordinasie 166

5.3.2 Nalatigheid of traagheid in die uitvoering van pligte 168

5.3.3 Immorele gedrag 170

5.3.4 Misdrywe 174

5.4 FUNDAMENTELE REGTE 177

5.4.1 Privaatheid 177

5.4.1.1 Privaatheid in Kanada 178

5.4.1.2 Privaatheid in die VSA 179

5.4.1.3 Privaatheid in Israel 181

5.4.1.4 Privaatheid in Wes-Duitsland en Switserland 181

5.4.2 Vryheid van uitdrukking 182

5.4.2.1 Vryheid van uitdrukking in Kanada 182

5.4.2.2 Vryheid van uitdrukking in die VSA 183

5.4.2.3 Vryheid van uitdrukking in Israel 186

5.4.2.4 Vryheid van uitdrukking in Japan 186

5.4.2.5 Vryheid van uitdrukking in Engeland 186

5.4.2.6 Vryheid van uitdrukking in Australië 186

5.4.3 Godsdiens, geloof en opinie 187

5.4.3.1 Godsdiens, geloof en opinie in Kanada 187

5.4.3.2 Godsdiens, geloof en opinie in die VSA 187

5.4.3.3 Godsdiens, geloof en opinie in Israel 188

5.4.3.4 Godsdiens, geloof en opinie in Wes-Duitsland 189

5.4.4 Arbeidsverhoudinge 189

5.4.4.1 Arbeidsverhoudinge in Kanada 190

5.4.4.2 Arbeidsverhoudinge in die VSA 190

5.4.4.3 Arbeidsverhoudinge in Wes-Duitsland 192

5.4.4.4 Arbeidsverhoudinge in Japan 192

5.5 SAMEVATTING 192

HOOFSTUK 6 : 'N MODEL VIR ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT 194

6.1 INLEIDING 194

6.2 DIE BEGRIP "MODEL" 195

6.2.1 Verskillende soorte modelle 197

6.2.2 Modelontwikkeling 199

6.2.2.1 Die identifisering van die probleem 199

6.2.2.2 Die maak van aannames 200

6.2.2.3 Die ontwerp van die model 200

6.3 'N VERANDERDE MODEL VIR ONDERWYSERPROFESSIONALITEIT . . . 200

6.3.1 'n Historiese perspektief 201

6.3.2 Die noodsaaklikheid vir 'n veranderde model 205

6.3.2.1 Statutêre determinante as redes vir 'n veranderde model 205

6.3.2.2 Gemeenregtelike determinante as rede vir 'n veranderde model 211

6.3.2.3 Onderwysbelanghebbendes as rede vir 'n veranderde model . . 214

6.3.2.4 Sintese 221

6.4 DIE VEREISTES VIR 'N PROFESSIONELE ONDERWYSMODEL 221

6.4.1 Gespesialiseerde kennis 222

6.4.2 Volgehoue navorsing 225

6.4.3 Evalueringsmeganisme 226

6.4.4 Unieke dienslewering 229

6.4.5 Outonomie 230

6.4.6 Toegangsbeheer 231

6.4.7 'n Etiese gedragskode 233

6.4.8 Gesagshandhawing 237

6.5 SAMEVATTING 238

HOOFSTUK 7 : SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS 242

7.1 INLEIDING 242

7.2 SAMEVATTING 242

7.3 GEVOLGTREKKINGS 245

7.4 AANBEVELINGS 248

7.5 AANBEVELINGS VIR VERDERE NAVORSING 250

7.6 SLOTOPMERKING 251

BRONNELYS 253

LYS VAN FIGURE

Figuur 1 : Stappe in die samestelling van 'n liniêre model 198

Figuur 2 : Voormalige onderwysstruktuursamestelling ten opsigte van onderwyserprofessionaliteit 202

Figuur 3 : Toepassingsveld van Wet 76 van 1984. 203

Figuur 4 : Die voormalige gesagstruktuur ten opsigte van blanke onderwyserprofessionaliteit 204

Figuur 5 : Funksies van die Raad op Arbeidsverhoudinge in die Onderwys 208

Figuur 6 : Die werksaamhede en bevoegdhede van die Suid-Afrikaanse Raad vir Opvoeders. 209

Figuur 7 : Die invloed van statutêre determinante op die samestelling van 'n model vir onderwyserprofessionaliteit in 'n veranderende Suid-Afrika 210

Figuur 8 : Die invloed van gemeenregtelike determinante op die samestelling van 'n veranderde model vir onderwyserprofessionaliteit 214

Figuur 9 : Die onderwyser se verhouding tot onderwysbelanghebbendes 215

Figuur 10 : Die verwagting van die gemeenskap en die ouers ten opsigte van onderwyserprofessionaliteit 218

Figuur 11 : Verwagtinge van onderwysers ten opsigte van 'n model vir onderwyserprofessionaliteit 220

Figuur 12 : Vereistes vir 'n model vir onderwyserprofessionaliteit. 222

Figuur 13 : Vereistes ter bereiking van gespesialiseerde kennis en vaardighede 224

Figuur 14 : Volgehoue navorsing 225

Figuur 15 : Aspekte wat in ag geneem behoort te word by die samestelling van 'n evalueringsmodel 228

Figuur 16 : Funksies van 'n gedragskode 234

Figuur 17 : Aspekte wat in ag geneem moet word by die daarstelling van
'n etiese gedragskode 237

Figuur 18 : 'n Model vir onderwyserprofessionaliteit in
'n veranderende Suid-Afrika 240